

Isaszegi János ny. mk. vezérőrnagy (szerk.):

SZENT LÁSZLÓ „LOVAGKIRÁLY” ÉS A MAGYAR HADERŐ KAPCSOLÓDÁSA A KÖZÉPKORTÓL NAPJAINKIG

Szemelvények a 2017-es Szent László-emlékévhöz

ÖSSZEFOGLALÓ: A 2017-es évet az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) és a Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) is Szent László-emlékévként minősítette. Szent László lovagkirály nevéhez világháborús katonai szervezetek, illetve védvonalak is kapcsolódnak. A lengyel születésű, a hagyomány szerint Nyitrán elhunyt, a magyar történelemben kiemelt helyet elfoglaló lovagkirály nevét kapta többek között a koszovói Pristinában 1999-től szolgáló KFOR-erők (NATO-vezetésű Koszovói Erők) magyar kontingensének tábora; a sok éven keresztül a Magyar Honvédséggel szoros kapcsolatot ápoló Szent László Ifjúsági Szövetség; ma a király nevét viseli a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj IV. százada. A második világháború vérzivatarában 1944 – az ifjúság honvédelmi nevelése terén, valamint a magyar sportban – Szent László király évének lett nyilvánítva;¹ 1992-ben június 27-ét kormányhatározat a határőrök napjává tette. Szent László a lövészkatonák védőszentje, patrónusa, s mint ilyen, születési dátuma időszakában már évek óta rendszeresen a különböző katonai szervezeteink által szervezett emlékező menetek és túrák.

Az alább közreadott szemelvények bemutatják az emlékév főbb eseményeit, a névadó lovagkirály életét, működését és életművét, a róla elnevezett Szent László Hadosztály és Szent László-állás történetét, valamint a királyra való emlékezés eseményeit.

KULCSSZAVAK: lovagkirály, védőszent, patrónus, fegyvernemi szentek brosúrasorozat, Szent László-emlékérem, Szent László Hadosztály, Szent László-menet, Szent László-emlékév, Ludovika Zászlóalj, Szent László-tábor, keresztény egység, Nagyvárad, Zágráb, Nyitra

A SZENT LÁSZLÓ-EMLEKÉV

A 2017-es Szent László-emlékévet a „lovagkirály” trónra lépésének 940., szentté avatásának 825. évfordulója alkalmából, a Báthory–Bem Hagyományörző Egyesület és az Emberi Méltóság Tanácsa² kezdeményezésére a Miniszterelnökség nemzetpolitikáért felelős állam-

¹ Magyar Katonai Szemle, 14. évfolyam, 1944, 2. negyedév, 4. sz., 239.

² Lomnici Zoltán, az Emberi Méltóság Tanácsának elnöke szerint az egyén méltósága nem értelmezhető a nemzet méltósága nélkül, amihez hozzátartozik, hogy hivatkozunk nemzetünk nagyjaira, felmutatjuk őket. 2017 Szent László éve lesz. Magyar Kurír katolikus hírportál, 2016. augusztus 18. (MTI) <http://www.magyarkurir.hu/hazai/2017-szent-laszlo-eve-lesz> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 01.)

titkárság vezetője, Potápi Árpád János³ államtitkár 2016. augusztus 17-én hirdette meg. A 21. század aktuális biztonságpolitikai kihívásaival (pl. a tömeges, nehezen ellenőrizhető és még nehezebben kezelhető illegális migrációval) történő szembesüléskor az emlékévkapcsán is fontos emlékeznünk arra, hogy Szent László a keresztény egység jegyében kapcsolta össze a közép-európai nemzeteket, a mai Visegrádi Négyek (V4-országok) együttműködéséhez, egyben Európa jövőjéhez mutatva irányt. Az emlékévkapcsán adhat arra is, hogy a térség államai a történelmi hagyományokra alapozva hatékony együttműködést alakítsanak ki.

A Szent László-emlékévkapcsán szerepel tudományos konferencia (például 2017 áprilisában a Külgazdasági és Külügyminisztériumban), országos és nemzetközi ismeretbővítő vetélkedő az uralkodóról, versenyek, táborok, vándorkiállítás rendezése, László királyt és korát bemutató könyvek és kiadványok megjelentetése, valamint zárandoklat az uralkodóhoz köthető Nagyvárad és Zágráb érintésével.

A zárandokút szervezésének fontos előzményeként még 2016. április 29-én Nagyváradra látogatott dr. Mikola István, a Külgazdasági és Külügyminisztérium biztonságpolitikai és nemzetközi együttműködésért felelős államtitkára, ahol találkozott Böcskei László római katolikus megyéspüspökkel, akivel a határon átívelő Szent László-zárandokút kérdéseiről egyeztetett. A találkozón jelen volt Bartha Elek professzor, a Debreceni Egyetem rektorhelyettese, Krakomperger Zoltán kancellár a Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye képviselőjében, Dénes Zoltán kanonok, etnográfus, a Szent László-zárandokútak fő szervezője. A megbeszélésen Mikola István államtitkár beszédében felidézte Szent László király alakját, és kiemelte, hogy az egykori Árpád-házi uralkodó Európa keresztény gyökereire emlékeztet bennünket. Rámutatott, hogy Európa a mai kor kihívásaival akkor tud megküzdeni, ha jövőjét az egyetemes értékekre alapozza, melynek meghatározó része a keresztény hagyomány. Az államtitkár elismerését fejezte ki a nagyváradi és a debrecen-nyíregyházi római katolikus egyházmegyék közös kezdeményezésével kapcsolatban, mely arra irányul, hogy kiépüljön egy a magyar–román határ két oldalán fekvő településeket összekötő állandó zárandokút. „Tiszteletben tarjuk, hogy az egyház és az állam egymástól elválasztva működik, de az Alaptörvény szellemében együttműködünk a közjó érdekében. Az egyházak fontos szerepet töltenek be a nemzet megmaradása szolgálatában, s e cél megvalósulásához a Szent László-zárandokút is fontos hozzájárulás” – tette hozzá Mikola István.⁴

A programsorozatot bevezető konferenciát 2016. szeptember 6-án rendezték meg Nagyváradon, ahol bemutatták a Szent László nemzeti zárandokút nevű lelki utat, mely azt a két püspökséget köti össze, amely a lovagkirály nevéhez fűződik, azaz a zágrábit és a nagyváradi. A rendezvényen Böcskei László püspök elmondta, hogy a húsvét 5. vasárnapján ünnepelt szentmise utáni Szent László hermás körmenet 2017-ben már a vártemplomig, a kultusz bölcsőjéig tart.⁵

³ Potápi Árpád János a Tolna megyei Bonyhád szülötte, Dombóvár országgyűlési képviselője; a közeli nagyváros, a megyeszékhely Szekszárd képviselő-testülete a város védőszentjéül Szent Lászlót választotta.

⁴ Szent László király alakja Európa keresztény gyökereire emlékeztet. 2016. április 29. www.kormany.hu/.../kulgymiszterium/.../szent-laszlo-kiraly-alakja-europa-kereszteny-gyokereire-emlekeztet (Letöltés időpontja: 2017. 01. 01.)

⁵ Nagyváradon rendezték meg a 2017-es Szent László-évet bevezető konferenciát. Magyar Kurír, 2016. szeptember 6.

László király az első olyan Árpád-házi uralkodó volt, aki összekapcsolta a közép-európai népeket, hiszen:

- Lengyelországban született és 10 éves koráig ott nevelkedett, édesanyja lengyel királyi család tagja;
- Erdély védősztje, a váradi püspökség alapítója (Biharról telepítette át);
- a zágrábi püspökség alapítója;
- a hagyomány szerint Nyitrán halt meg (a mai Szlovákia területén található Szt. László-falképek a szlovák – felvidéki – kapcsolatra utalnak, és mutatják, hogy ezen a részen is töretlen volt a szent király tisztelete).

Szent László e népek közösen tisztelt királya, s egyben az itt élő nemzetek összetartásának, együttműködésének szimbóluma is. István királyt államalapító, László királyt állam megtartó királynak tartjuk.

Szent László életművében a nemzet fogalma is hangsúlyos volt, hiszen a Magyar Királyság az ő uralkodása alatt tudta megerősíteni pozícióját és szerepét a térségben.⁶

LÁSZLÓ KIRÁLY A MAGYAR (HAD)TÖRTÉNELEMBEN

Szent László király kilencszázhusz esztendővel ezelőtt hunyt el Nyitrán⁷

„Idvezlégý kegyelmes László kerály!” – ezzel a sorral veszi kezdetét a Szent László „kerályról” szóló középkori ének, amely a magyar történelem legnépszerűbb uralkodójának hirdeti emlékét. A keménykezü, szent életű Árpád-házi királyról, aki sikerrel fejezte be a Szent István által megkezdett országépítő munkát, Prohászka Ottokár a következőket írta: „A magyar eszmény Lászlóban lett kereszténnyé és szentté. [...] A kereszténység ezentúl nemzeti létté, a keresztény király a nemzet hősévé lett.” László király szentté avatását követően hadjáratainak, ütközeteinek históriája népmondai elemek sorával bővült, olyannyira, hogy a lovagkirály a mai napig az ezeréves magyar vitézség egyik mintaképe, s megállapíthatjuk, hogy személye még Szent Istvánnál vagy Hunyadi Mátyásnál is népszerűbb. [...] Uralkodásának vége felé László – a hagyomány szerint (szerk.) – a Szentföld felszabadítására készült, amelynek közvetlen előzménye volt, hogy 1093 áprilisában fogadta Bodrog várában IV. Vilmos toulouse-i grófot, aki a Szentföldre igyekezett és felkeltette a magyar király érdeklődését. Ezen tervét végül fel kellett adnia, mivel 1095 tavaszán kitört a cseh trónviszály, amelyben rokonának és szövetségeseinek, a cseh Ottó herceg fiának, Konrád brünni morva hercegnek nyújtott katonai segítséget II. Břetislav cseh fejedelem ellenében. A hadjárat végét már nem érthette meg, mivel megbetegedett, s útban hazafelé, 1095. július 29-én halt meg a felvidéki Nyitrán.

Szent László volt az első Árpád-házi király, aki expanzív külpolitikába kezdett, de hadvezéri talentuma mellett más uralkodói babérokkal is rendelkezett, 1077 és 1092 között három törvénykönyvet alkotott, amelyek a keresztény vallás helyzetének megszilárdításán túl a magántulajdon védelmére törekedtek – méghozzá – drákói szigorral, annak következtében, hogy a Szent István korában kialakított feudális társadalmi rend utódai alatt megbomlott. [...]

László sikerrel állította helyre a rendet. Jelentős cselekedete volt, hogy népe vallásos érzületének növelésére elérte István király, Imre herceg, a vértanú Gellért püspök, valamint

⁶ Szent László-emlékév. www.wikipedia.hu/szent-laszlo-emelekv. (Letöltés időpontja: 2017. 01. 01.)

⁷ Babucs Zoltán: Szent László király kilencszázhusz esztendővel ezelőtt hunyt el Nyitrán című írása. Megjelent a Felvidék, ma portálon, 2015. július 29-én. <http://www.felvidek.ma/2015/07/szent-laszlo-kiraly-kilencszazhusz-esztendeje-hunyt-el-nyitrán/> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 02.)

András és Benedek Zobor-hegyi remeték szentté avatását. Ezen ceremóniák mindenki számára világossá tették, hogy az István király halála utáni zűrzavaros évtizedek ellenére a Magyar Királyságnak helye és szerepe van a keresztény államalakulatok között, hiszen immáron mind az ország, mind az uralkodóház saját szentekkel bírt. Szent László – és őt követően Kálmán (uralkodott: 1095–1116) – volt az, aki az erős kézzel megszilárdított belső rend segítségével folytatta a Szent István-i államintézmény továbbépítését, erős hadserege és horvát-szlávón hódításai pedig megmutatták, hogy a fiatal keresztény Magyar Királyság az európai hatalmi politika egyik számottevő tényezőjévé vált, amely senki hűbéruraságát sem tűrte meg maga felett. A király világpolitikai súlyára és tekintélyére utal, hogy második felesége a német ellenkirály lánya, míg László leánya Piroska pedig Bizáncban lett császárné, sőt a keleti egyház őt szentként tiszteli. [...]

A már életében legendássá vált királyt előbb Somogyvárott, majd a XII. század elején az általa alapított Nagyváradon helyezték örök nyugalomra.⁸ Sírhelye már szentté avatása előtt csodák színhelye és zarándokhely volt. 1192 júniusában III. Béla (uralkodott: 1172–1196) országlása idején került sor László király kanonizálására – ereklyéinek ekkor készítették hermát, amelynek utóda ma Győrben látható, s a Magyar Katolikus Egyház egyik legféltettebb kincse –, aki csodatévő harcos szentként buzgó vallásossága, uralkodása, törvénykezése mellett rendkívüli fizikai erejével és a pogányok felett aratott győzelmei révén vált a későbbi magyar lovagkor legfőbb eszményképévé. [...]

Később történelmünk számos nehéz időszakában hívták segítségül a katonáit győzelemre vezető Szent László királyt, akinek személyében nem csak a gyalogság, hanem Erdély és Nagyvárad védőszentjét is tisztelhetjük. Szent László nevét települések, templomok, szobrok és más műalkotások, köztetek és intézmények őrzik, de a katonák sem feledkeztek meg személyéről, hiszen a második világháborús Magyar Királyi Honvédség soproni 4. gyalogezrede, a Keleti-Kárpátokban kiépített Árpád-vonal egyik szakasza, avagy a honvédség egyik legkiválóbb seregteste, az ipoly-garami hídfőben páratlan vitézséggel küzdő, zömében ejtőernyősökből, repülőlövészekből és testőrökből álló hadosztály is róla kapta nevét.

Szent László, a lovagkirály^{9,10}

A források szerint László erőskezű, hatalmas termetű férfi volt, aki „a többi ember közül vállal kimagaslott”. Nagy testi erejét még ötvenéves kora körül is megőrizte. A harcban való jártassága, a csatákban mutatott személyes bátorsága következtében a középkorban fokozatosan vált nagyon népszerűvé. A kiváló katonai erények mellett Hartvik püspök, a legismertebb Szent István-legendá szerzője, már Könyves Kálmán idején elismerően írt László erkölcsösségéről, erényességéről és mély vallásosságáról.

A középkori László-kultusz kibontakozásához a döntő lökést III. Béla adta meg, aki 1192 júniusában pápai jóváhagyással szentté avatta I. Lászlót. Ennek nyomán a kialakuló magyar

⁸ Amint az újabb kutatások (például Solymosi László akadémikus) bizonyították, a királyt nem kedvelt, általa alapított apátságában, Somogyvárott temették el, hanem Váradon.

⁹ Az olvasó ne csodálkozzon, ha a különböző történeti feldolgozásokban eltérő adatokat talál Szent László életéről, hiszen a forrásadottságok szűkössége miatt a kutatók, szaktörténészek a legtöbb vonatkozásban hipotézisekkel, rekonstrukciókkal próbálják a király életét megrajzolni.

¹⁰ A fejezet Kiss Dávid: A Magyar Királyi Honvédség ejtőernyős alakulatának története (1938–1945) című munkája. www.masodikvh.hu/erdekességek/alakulatok/1602-a-magyar-kiralyi-honvedseg-ejternys-alakulatanak-tortenete-1939-1945 (Letöltés időpontja: 2017. 01. 03.)

lovagi kultúra és életmód őt tekintette példaképének. Károly Róbert és I. Lajos hódoló tisztelettel adóztak a lovagkirály emlékének. Nagy Lajos aranyforintja hátoldalára László képét verette, s ez a 16. század végéig nemzeti hagyomány maradt a királyi pénzeknél. I. Lajos leányának, Mária királynőnek idejében László mellképe a felségpecséten az igazságos uralkodó szimbólumaként szerepelt. Luxemburgi Zsigmond király azért látogatott el Váradra, hogy megtekintse László sírját és ereklyéjét, majd kívánságának megfelelően halála után László mellé temették el. Ugyanis I. Lászlót előbb Somogyvárott temették el, később azonban – feltehetőleg 1106-ban, más források szerint 1113 után – a holttestét átvitték Nagyváradra, s ott helyezték örök nyugalomra. Várad sírja csodatevő zarándokhellyé lett. A 15. század elejéig a várad székese gyházban őrizték kürtje és csatabárdja mellett fejkéket tartó mellszobrát (hermáját), amelyre peres ítéletek résztvevői és főúri összeesküvők tettek esküt. Az eredeti herma a 15. század elején megsemmisült, helyette újat készítettek, amelyet ma Győrben őriznek.

A népét győzelemre segítő László kultusza tovább élt a későbbi korokban is. A nehéz háborús időkben a nép László királytól várt és remélt segítséget; a magyar katonák László nevét kiáltozva rohantak a törökre. Testi és lelki képességei miatt a katolikus egyház csodatevő harcos szentet is tisztel benne amellett, hogy személyében a magyar történelem sikeres országépítő uralkodójára tekintünk, aki kemény kézzel szilárdította meg a legyengült államot, másrészt pedig a német terjeszkedéstől, a pápai hűbértől és a keleti nomád népek pusztításaitól egyaránt megvédte országát és biztosította a független magyar állami létet.

A SZENT LÁSZLÓ HADOSZTÁLY¹¹

A Magyar Királyi Honvédség ejtőernyősei a Szent László Hadosztályban: az 1941. április 12-én, első háborús bevetésén megsemmisülő, E-101-es katonai lajstromszámú Savoia-Marchetti SM-75-ös repülőgép (egy négy gépből álló kötelék vezérgépe) lezuhanásakor életét vesztő vitéz Bertalan Árpád őrnagyot, az 1. Magyar Királyi Honvéd Ejtőernyős Zászlóalj parancsnokát beosztásában rövid időn belül követő vitéz Szügyi Zoltán vezérkari alezredes¹² 1944-ben került a keleti frontról Budapestre, a Szent László Hadosztály felállítására ügyében, melynek ő lett az első parancsnoka.

A Szent László Hadosztály: 1944. október 7-én Pápán – az 1. Magyar Királyi Honvéd Ejtőernyős Zászlóalj bővítéséből – megalakult a Magyar Királyi Honvédség 1. Ejtőernyős Ezred, melyet azonnal beolvasztottak a Szent László Hadosztályba. A Budapest védelménél sikeres bevetéseket végrehajtó ejtőernyősöket 1944. november elején Soroksáron, 12-én Isaszegnél, azt követően Fóton, majd a hadosztály keretében Letkés–Ipolyszalka térségében dobták újra harcra. Ekkor kapták meg a németektől a Mordskelte („Fenegyerek”) becenevet.

A Szent László Hadosztály a Magyar Királyi Hadsereg elit gyalogsági egysége volt, melyet a második világháború utolsó éveiben állítottak fel.

Megalakítása: Csata Lajos honvédelmi miniszter 1944. október 12-én kiadott rendelete szerint: „Hazánknak a keleti veszedelemmel: a szovjet bolsevizmussal vívott élet-halál harcában, a még rendelkezésünkre álló emberanyag legjavából egy új elithadosztályt, a Szent László Hadosztályt állítom fel.” A tényleges szervezés csak október 17-én kezdődött

¹¹ A Szent László Hadosztály. A szemelvény a <http://www.mnszentlaszlozaszloalj.info/content/szent-laszlo-hadosztaly> portálról való. (Letöltés időpontja: 2017. 01. 01.)

¹² Vitéz Szügyi Zoltán vezérkari ezredes magától Horthy Miklós kormányzótól kapott engedélyt arra, hogy az alakulat neve 1941 májusában hivatalosan Magyar Királyi vitéz Bertalan Árpád 1. Ejtőernyős Zászlóaljjá változzon.

meg, a hadosztályparancsnok vitéz Szügyi Zoltán vezérőrnagy lett, a vezérkari főnök vitéz Lajtós Árpád vezérkari őrnagy. A hadosztály a kelenföldi Károly-laktanyában alakult meg. Nehézfegyverzetét a németektől kapott Jagdpanzer 38(t) Hetzer páncélvadász, a magyar 44M Zrínyi rohamtarack, 40M Turán harcokosi és 40M Nimród önjáró gépágyú alkotta.

A tervezett felépítése a következő volt:

- egy ejtőernyőszerezred két zászlóaljjal, parancsnoka Pokorny László őrnagy,
- egy gránátosezred két zászlóaljjal, parancsnoka Stefán Valér alezredes,
- egy repülő-lövészerezred két zászlóaljjal, parancsnoka Heinrich István alezredes,
- valamint egy felderítőosztály, parancsnoka Nyéki-Takáts László százados volt.

Harci bevetések: A hadosztály egyes részei külön-külön kerültek bevetésre, például a jól szervezett és kiképzett, magas harcértéket képviselő ejtőernyős-zászlóaljak 1944. november–december folyamán a pesti hídfőben küzdött. Ebben az időben a hadosztály más részei Pápán állomásoztak, ahol feltöltésük, felszerelésük és kiképzésük folyt. Az első nagyobb alkalmazásra 1944 decemberében került sor az Ipoly és Garam térségében, de itt sem hadosztályként vetették be őket, hanem az alárendelt ezredeket vagy zászlóaljakat tűzoltó módra vezényelték az éppen veszélyeztetett frontszakaszok megerősítésére. A hatalmas szovjet túlerővel szemben hősiességgel védekezve fedezték a német visszavonulást, melyet Heinz Guderian német vezérkari főnök levélben köszönt meg a honvédelmi miniszternek. E harcok során azonban a hadosztály jelentős része megsemmisült.

A hadosztályt ezek után megint Pápán próbálták feltölteni. Tavasszal részt vett a Balaton-felvidéken indított „Tavaszi ébredés” (*Frühlingserwachen*) fedőnevű támadó hadműveletben, mely a német és velük szövetséges haderő utolsó nagy offenzívája volt. A támadás kifulladás után a hadosztály délnyugati irányban vonult vissza osztrák területre. A háború európai befejezése után sikerült a hadosztály megmaradt részeinek a zömét a Kor-Alpok nehéz hegyi útjain az angol megszállási övezetbe vezetni. 1945. május 10–11-én tették le a fegyvert a brit hadsereg előtt azért, hogy a szovjet hadifogságot elkerüljék.¹³

A Szent László Hadosztály hadifogságához hozzátartozik, hogy a britek nem fegyverezték le őket azonnal, így elterjedtek olyan hírek, hogy amennyiben a Dunántúl esetleg nyugati megszállási övezet lenne, akkor a szövetségesek a Szent László Hadosztályt is alkalmazhatják majd ezen a területen. Mivel ez nem történt meg, később Szügyi Zoltán parancsnokot és a megmaradt állományt átadták a szovjeteknek. Szügyit Budapesten háborús bűnösség címén elítélték, és 1957 őszéig bebörtönözték.¹⁴

A Szent László Hadosztály katonái 1945 tavaszán folyamatos harcban lépték át a magyar határt Ausztria felé, de sokan döntöttek úgy, hogy Magyarországon maradnak. A Szent László Hadosztály maradéka, benne a valamikori ejtőernyőszerezred körülbelül száz megmaradt harcosával 1945. május 11-én díszmenetben tette le a fegyvert az angolok előtt az ausztriai Preiteneggben.¹⁵ S ezzel zárult le a Magyar Királyi Honvédség 1. „vitéz Bertalan Árpád” Ejtőernyős Ezred története is.

¹³ Uo.

¹⁴ Martin Kornél – Ugron István: Fejezetek a Szent László Hadosztály történetéből. www.vorosmeteor.hu. (Letöltés időpontja: 2017. 01. 01.)

¹⁵ Dr. Farkas Jenő rehab. re. ezredes: Szent László Hadosztály katonái mondták. A szerző a háromkötetes műve mellett több írást is közzétett a Szent László Hadosztályról. A szerző 93 évesen, 2016. december 30-án hunyt el.

A SZENT LÁSZLÓ-ÁLLÁS¹⁶

A Szent László-állás a történelmi Magyarország keleti határai mentén

Az 1. magyar hadsereg (magyar királyi 1. hadsereg) Galíciában és a Kárpátokban, 1944

A Vörös Hadsereg 1943 végére megközelítette az Északkeleti-Kárpátokat, ezért 1944. január 6-án mozgósították a magyar királyi 1. hadsereget. A Náday István vezérezredes parancsnoksága alatt álló, a 16. és 24. gyaloghadosztályból, valamint az 1. és 2. hegyidandárból álló hadsereg kezdetben kifejezetten a magyar határ védelmére vonult fel. A mozgósítás, a VI. és IX. hadtest közigazgatási területéről 1944. március 19-e után is folytatódott, a hónap végére a kijelölt seregtestek befejezték a felvonulást. A hadsereg-parancsnokság 29-én indult útra Munkácsra, és ott vette át a négy seregtest feletti közvetlen vezénylést.

A Keleti-Kárpátok védelmére az 1940. évi második bécsi döntéstől, az Északkeleti-Kárpátokéra a Szovjetunió elleni háborúba történő 1941-es bekapcsolódástól készült a magyar hadvezetés. Az eredményes védelem érdekében építették ki az Árpád-vonalat. A munkálatokat az 1940 őszén felállított Erődítési Parancsnokság irányította. A fő védővonalnak szánt Árpád-vonal a határtól néhány km-rel beljebb, a domborzatot követve húzódott. Egy-egy nagyobb város és a hágókat lezáró erődök alkották fő támpontjait, amelyeket egyéb akadályrendszerek kötöttek össze. Előtte, *a határvonal mentén épült ki a Szent László-állás*. Galíciában, a román határ (a Cseremosz folyó) és a Lengyel Főkormányzóság határa (a San folyó) között létesítették a Hunyadi-állást. Arra szolgált, hogy a Galíciában harcoló erők ennek fedezetében húzóhassanak vissza a Kárpátokra.

Az 1. magyar hadsereg 1944. július–augusztusi visszavonását a Szent László-állás irányába a VI. hadtest parancsnoka, vitéz kisbarnaki Farkas Ferenc altábornagy hajtotta végre. Az új parancsnokot vitéz lófő dálnoki Miklós Béla vezérezredest, addigi főhadsegédet csak augusztus 1-jén nevezte ki a kormányzó. A hadseregtől elszakadt VII. hadtestet parancsnoka, Vörös Géza vezérőrnagy maga hozta vissza a Toronyai- és a Vereckei-hágón keresztül, az 1. német páncélos-hadsereg parancsnokságának megkérdezése nélkül, akinek alárendeltségébe ekkor tartozott. Július végére a Hunyadi-állás középső szakaszán és balszárnyán a helyzet stabilizálódott, a magyar csapatok visszavonulása a Szent László-állásig a Hunyadi-állás fedezetében viszonylag rendben folyt.

Miklós vezérezredes és vezérkari főnöke, Kéri Kálmán vezérkari ezredes irányításával augusztus folyamán megszilárdították a védelmet az Árpád-vonalban és a Szent László-állásban, a balszárnyon pedig még a Hunyadi-állásban.

1944. augusztus közepétől a 4. Ukrán Front, amelyet kifejezetten az Északkeleti-Kárpátok áttörésére, majd a Magyarországon és Szlovákiában folytatandó hadműveletek folytatására alakított meg a szovjet Legfelsőbb Főparancsnokság, augusztus 5-én már a védelmi állásokat támadta. Számottevő sikert nem tudott elérni, a védőknek augusztus 7-től már ellentámadásokra is teltt erejükből. A Hunyadi-állás még tartott támpontjait az 1. hadsereg szeptember 25–27-én, tervszerűen ürítette ki, kivárva Guderian vezérezredes, az OKH vezérkari főnökének engedélyét. Körösmező körzetét nem számítva a szovjet csapatok két és fél hónapon keresztül, október közepéig a magyar vonalak előtt álltak.

¹⁶ Részlet Az 1. magyar hadsereg Galíciában és a Kárpátokban. Magyar megszálló erők ukrán, galíciai és lengyel területen (1943–1944) című munkából. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/64.html> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 01.)

Szent László-menet (teljesítménytúra) a mai Magyar Honvédségben¹⁷

A tatai MH 25. Klapka György Lövészdandárnál 2006 óta minden év júniusában rendezik meg a Szent László-menet elnevezésű teljesítménytúrát. A magyar lövészkatonák védőszentje, Szent László napja alkalmából megtartott teljesítménytúra egy komoly felkészültséget igénylő fizikai erőpróba, nem csak katonák számára.

A rendezvény egyik legfontosabb célja, hogy lehetőséget adjon a katonák és civilek közötti kapcsolat erősítésére. A menetet, teljesítménytúrát minden esztendőben, a Szent László-naphoz kapcsolódva szervezik meg a tatai alakulatnál. A megmérettetésen katonák, rendvédelmi szervezetek tagjai és civilek egyaránt részt vehetnek, rendszeresen több mint kétszáz indulóval. A meneten öt táv közül – 71, 50, 30, 20 és 8 kilométer – választhatnak a túrázók. A teljesítménytúrát tovább színesíti a Szent László-terepfutás új távja, a 10,5 kilométer.

SZENT LÁSZLÓ-EMLÉKEZÉS

Emlékezés Szent László királyra lengyel délutánnal¹⁸

Az Együttműködés Isaszegért Egyesület és az Isaszegi Falumúzeum dr. Dürr Sándor (EIE) irányításával 2014. június 9-én három helyszínen szervezte meg a lengyel délutánt, amelynek központi témája: Szent László király élete, lengyel kötődései.

Az isaszegi római katolikus temetőben sor került a Szent László Hadosztály katonáinak hősi emlékműve és sírjaik megkoszorúzására dr. Boldizsár Gábor ezredes szervezésében. Emelte az emlékezés fényét a Magyar Ejtőernyősök Bajtársi Szövetségének, a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj Szent László Századának, a Wysocki Légió Hagyományörző Egyesület tagjainak és a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Erasmus-ösztöndíjas lengyel tisztjelölt hallgatóinak a részvétele. Isaszeg városát a Történelmi Vitézi Rend isaszegi alegysége és a Szent Márton Lovas Hagyományörző Egyesület képviselte. A rendezvényen részt vett és a Szent László Hadosztály védelmi harcai során, Isaszegen elesett katonák sírjaira virágot helyezett dr. Kardos Gábor alpolgármester is.

Vitéz Szmolicza József ikonfestő Szent László királyról készített alkotása díszítette az Öregtemplom belsőjét. Érdekesítő előadások, énekkarok és hangszeres muzsikák, a Klapka-iskola diákjai által felolvasott legendák, magyarul és lengyelül felcsendülő imádságok tették emlékezetessé a koszorúzás után a délutánt. Majd a magyar–lengyel barátságról vetítettek le egy rövidfilmet.

Emlékezés Szent Lászlóra szentmisével és ünnepi hangversennyel¹⁹

Szentmisével és ünnepi hangversennyel tisztelegtek az MH 5. Bocskai István Lövészdandár katonái a lövészek védőszentje, Szent László előtt 2016. június 26-án a Szegedi Székesegyházban.

¹⁷ Csete László: Idén is megrendezték a Szent László-menet elnevezésű teljesítménytúrát c. írása. <http://www.honvedelem.hu/cikk/57942> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 03.)

¹⁸ Székelyné Opre Mária: Emlékezés Szent László királyra című írása. <http://isaszegonline.hu/wp-content/uploads/2014/06/G%C3%A1bor> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 03.)

¹⁹ Cs. Sárkány Beáta: Szent László előtt tisztelegtek a katonák a Szegedi Székesegyházban című írása. 2016. június 26. www.bocskaidandar.hu/749-szent-laszlo-elott-tisztelegtek-a-katonak-a-szegedi-szekesegyhazban (Letöltés időpontja: 2017. 01. 03.)

házban. Az esemény része volt annak a rendezvénysorozatnak, amelyet a Bocskai-dandár a minden évben megünneplésre kerülő lövészek napja alkalmából rendezett.

A Szentmisét dr. Kiss-Rigó László, a Szeged-Csanádi Egyházmegye püspöke celebrálta, aki prédikációjában hangsúlyozta Szent László király emberi hozzáállásban tanúsított erényeit, ezek a szeretet, a hazaszeretet, a szolgálat és a bátorság, valamint méltatta a ma katonáinak cselekedeteit.

Az ünnepi szentmisét követően Horváth Gábor dandártábornok, a Magyar Honvédség Összhaderőnemi Parancsnokság szárazföldi haderőnem megbízott parancsnoka, parancsnokhelyettes nyitotta meg a hangversenyt. Ünnepi beszédében kiemelte: *„A hazáját önfeláldozóan védelmező Szent László, vagy ahogy az utókor nevezte, »a lovagkirály« katonai erényei és emberi nagysága alapján az első világháború után vált a harcok legnagyobb terhet hordozó gyalogos katonának, a lövészek oltalmazójává. Szent László király hazaszeretete, elhivatottsága a jelen katonái számára is követendő például szolgál. Nem véletlen tehát, hogy lövészcsapatunk, így a főként lövészkatonákból álló MH 5. Bocskai István Lövészdandár egyik legfontosabb ünnepe is e naphoz kapcsolódik.”*

Horváth Gábor dandártábornok beszédében kitért arra is, hogy a Magyar Honvédség és ezen belül a dandár kezdetektől részt vesz az ideiglenes biztonsági határzár telepítésében, karbantartásában és a határ menti járőrözési, határvédelmi feladatokban. Ezért Szent László-nap alkalmából, a Bocskai-dandár állományából ünnepélyes keretek között közel száz katona vehetett át Migrációs Válsághelyzet Kezeléséért Szolgálati Jelet áldozatos szolgálatának és helytállásának elismeréséül Hódmezővásárhely főterén. A dandártábornok elismerését és köszönetét fejezte ki a lövészfegyvernem valamennyi katonája számára, majd hozzátette: *„Az elmúlt időszakban elért eredmények meggyőzően tanúskodnak arról, hogy lövészkatonáink Szent László király örökségének hűséggel és kitartással szolgáló, áldozatkész, méltó követői.”*

A hangversenyt a 15. jubileumát ünneplő Hódmezővásárhely Helyőrségi Zenekar adta, kiegészülve a hódmezővásárhelyi Péczely Attila Alapfokú Művészeti Iskola művésztanáraival. Kórusként közreműködött a Prima Primissima díjjal is elismert Honvéd Férfikar. Vezényelt Kovács István őrnagy, a Magyar Honvédség Hódmezővásárhely Helyőrségi Zenekar karmestere.

A Himnuszt követően a zenei paletta Erkel Ferenc Ünnepi nyitányának részletével kezdődött. A zeneművek között felcsendült többek között Patrick Doyle szerzeménye, az Ivor Novello-díjas „Non nobis Domine” című dal és a Kodály Zoltán Hány Jánosából jól ismert Toborzó is. Az alkalomhoz illően természetesen a Hazám, hazám című áriát is hallhatta a közönség Erkel Ferenc Bánk bánjából, valamint egy másik híres Erkel-mű, a Honfi imája is elhangzott. A hangverseny záróakkordjaként az Örömodát, az Európai Unió himnuszát játszotta a zenekar.

Szent László, a lövészkatonák védőszentje²⁰

Június 27-én ünnepeljük I. (Szent) László Árpád-házi magyar királyt, aki korának egyik legnagyobb hadvezére volt, s akit nem egészen 100 évvel halála után avattak szentté. Szent László a lövészkatonák védőszentje.

²⁰ Szűcs László: Szent László, a lövészkatonák védőszentje című írása. <http://www.honvedelem.hu/cikk/38801> (Letöltés időpontja: 2017. 01. 03.)

Az 1077 és 1095 között uralkodó I. László volt az, aki helyreállította az ország külső és belső biztonságát, mégpedig úgy, hogy közben nemzetközi tekintélyre is szert tett. Őt kérték fel az első kereszties hadjárat vezetésére,²¹ ám annak indulása előtt meghalt.

Uralkodása során alapvető katonai értékeket testesített meg, mint például a bátorság erénye, a hazáért való áldozatvállalás, a lovagiasság, valamint a gyengékkel és nőkkel szembeni szolidaritás. Négy évtizedes belső viszály után lett Magyarország királya. Kiváló uralkodói képességével, vitézségével kivezette a magyarságot a belső viszályokból és megmentette a külső ellenség támadásaitól.

Uralkodásának legismertebb története, amikor megmentett egy lányt az országba betörő kunoktól, ennek köszönheti, hogy már életében legendává vált. Hadjárataiban mindig arra törekedett, hogy azt a felet támogassa, amelyben az igazságot látta. Az úz, kun és besenyő betörések tapasztalatai arra bírták rá, hogy a végeket megerősítse.

László kultusza a halála után gyorsan kifejlődött. Tulajdonképpen maga a nép avatta szentté, mielőtt ezt az egyház hivatalosan is megtehetné volna. Sírját tömegesen keresték fel a gyógyulni vágyók és a peres felek is. A kultusz kibontakozásához a döntő lökést III. Béla király adta meg, aki 1192 júniusában pápai jóváhagyással szentté avatta I. Lászlót. Ennek nyomán a kialakuló magyar lovagi kultúra és életmód őt tekintette példaképének. Károly Róbert és I. Lajos hódoló tisztelettel adóztak a lovagkirály emlékének. Nagy Lajos aranyforintja hátoldalára László képét verette, s ez a XV. század végéig kötelező hagyomány maradt a királyi pénzeknél.

A IV. HALLGATÓI SZÁZAD – SZENT LÁSZLÓ-SZÁZAD²²

Szent László a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj (MH LZ) IV. hallgatói századának névadója. A század életében kiemelkedő szerepet tölt be a sport, a katonai testnevelés, a fizikai felkészítés. Katonai képzésen belül nagy figyelmet fordítanak a harcászat, fegyverkezelés elsajátítására. Fiatalos, sportos megjelenés mellett alakiaság, fegyelem, rend, ápoltság és alázat jellemzi a tisztjelölteket.

A katonai napi élet és kiképzések során a fiatal generáció – a virtuális és filmélmények, valamint a szülőktől, nagy- és dédszülőktől hallott történetek után – a valóságban szembe-sülhet a kiképzés nehézségeivel, kihívásaival, igaz emberi kapcsolatokkal. Azzal is, hogy mennyire nehéz feladat, jelentős kihívás az egyetemi tanulmányok sikeres vitele mellett katonaként is megfelelni.

A Szent László-század 2002. június 27-én alakult meg, majd a honvédtisztképzés folyamatosan változó rendszerében is megtartotta nevét.

A magyar honvéd katonai hagyományokra visszatekintve a Magyar Honvédség Ludovika Zászlóalj IV. hallgatói százada a Szent László Hadosztálytól is örökölte nevét. A Szent László-század az egykoron a Magyar Királyi Ludovika Akadémián végzett még élő idős „ludovikásokkal” szoros kapcsolatot ápol, ezzel is őrizve hagyományait.

A rendszeressé vált „ludovikás teadélután” alkalmakkor a honvéd tisztjelöltek megismerhették az olyan hagyományokat is, melyek a Ludovikát és Szent László emlékét kapcsolták össze: a két világháború közötti Ludovikán évente megtartották a Szent László-ünnepet,

²¹ A hagyomány szerint – I. J.

²² Részlet a www.ludovikazaszloalj.uni-nke.hu/szazadok/szent-laszlo-szazad portálról. (Letöltés időpontja: 2017. 01. 03.)

emlék- és serlegbeszédekkel, Szt. László-emlékérem kiosztásával a IV. évfolyambeli kiváló gyalogosnövendékek között, színielőadásokkal, lövészversenyekkel. A királynak szobra is állt a Ludovikán.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2017 Szent László éve lesz. Magyar Kurír, 2016. augusztus 18.

Az 1. magyar hadsereg Galiciában és a Kárpátokban. Magyar megszálló erők ukrán, galíciai és lengyel területen (1943–1944). In: Magyarország a XX. században, I. kötet – Politika és társadalom, hadtörténet, jogalkotás. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/64.html>

Babucs Zoltán: *Szent László király kilencszázhusz esztendővel ezelőtt hunyt el Nyitrán*. Felvidék, ma. 2015. 07. 29. <http://www.felvidek.ma/2015/07/szent-laszlo-kiraly-kilencszazhusz-ezstendeje-hunyt-el-nyitrán>

Csete László: *Idén is megrendezték a Szent László menet elnevezésű teljesítménytúrát*. <http://www.honvedelem.hu/cikk/57942>.

Cs. Sárkány Beáta: *Szent László előtt tisztelegtek a katonák a Szegedi Székesegyházban*. 2016. június 26. www.bocskaidandar.hu/749-szent-laszlo-elott-tisztelegtek-a-katonak-a-szegedi-szekesegyhazban

Dr. Farkas Jenő rehab. re. ezredes (összeállította és kiadta): *Szent László Hadosztály katonái, I–III. kötetek*.

Dr. Veszprémy László – Dr. Szabó Péter: *Szent László, a gyalogság védőszentje*. MH Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ, 1993.

Engel Pál: *Szent István birodalma – A középkori Magyarország története*. Budapest, MTA TTI, 2001.

Készül a 2017-es Szent László-emlékév programtervezete. www.varad.org

Kiss Dávid: *A Magyar Királyi Honvédség ejtőernyős alakulatának története (1938–1945)*. www.masodikvh.hu/erdekessegek/alakulatok/1602-a-magyar-kiralyi-honvedseg-ejternys-alakulatanak-tortenete-1938-1945

Kristó Gyula – Makk Ferenc: *Az Árpádok – Fejedelmek és királyok*. Szukits Könyvkiadó, 2000.

Magyar Katonai Szemle, 14. évfolyam, 1944. 2. negyedév, 4. sz.

Martin Kornél – Ugron István: *Fejezetek a Szent László Hadosztály történetéből*. www.vorosmeteor.hu

Nagyváradon rendezték meg a 2017-es Szent László-évet bevezető konferenciát. Magyar Kurír, 2016. szeptember 6.

Székelyné Opre Mária: *Emlékezés Szent László királyra*. <http://isaszegonline.hu/wp-content/uploads/2014/06/G%C3%A1lbor>

Szücs László: *Szent László, a lövészkatonák védőszentje*. <http://www.honvedelem.hu/cikk/38801>
www.kormany.hu/.../kulugyminiszterium/.../szent-laszlo-kiraly-alakja-europa-keresztény-gyokereire-emlekeztet

www.ludovikaszaszloalj.uni-nke.hu/szazadok/szent-laszlo-szazad

<http://www.mnszentlaszlozaszloalj.info/content/szent-l%C3%A1szl%C3%B3-hadoszt%C3%A1ly>